

03 ΚΟΙΝΩΝΙΑ/Έρευνα

■ ΚΕΙΜΕΝΑ: Γιώργος Σμπώκος

Η βιομηχανοποίηση της Κρήτης

Ορισμένες σκέψεις με αφορμή την επένδυση στο Καστέλι Πεδιάδος

Ας υποθέσουμε ότι αντί για τη σχεδιαζόμενη κοπή των 200.000 ελαιών στο Καστέλι Πεδιάδος, είχαμε μια πυρκαγιά που θα κατάκαιγε 10.000 στρέμματα δάσους. Τόση είναι η έκταση που καταλαμβάνουν τα δέντρα που θα κοπούν για να κατασκευαστεί ο νέος αερολιμένας χωρίς τις οδικές συνδέσεις με Χερσόνησο και Αρκαλοχώρι. Η έκταση είναι περίπου όσο και η προστατευόμενη περιοχή του Γιούχτα/Φαράγγι Αγ. Ειρήνης (7.806 στρ.).

Στην υπόθεση της πυρκαγιάς, όλοι θα μιλούσαν για την άμεση οικολογική καταστροφή, τη μείωση της δασοκάλυψης, την υποβάθμιση του εδάφους, τη μείωση της παραγωγής οξυγόνου, αλλά και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της, όπως την απερίημωση, την αδυναμία συγκράτησης και διήθησης των ομβρίων, τον περιορισμό της βιοποικιλότητας και την αλλαγή του μικροκλίματος. Και μπορεί η ελιά να μην είναι ένα άγριο φυτό, όμως πολλά είναι τα είδη χλωρίδας και πανίδας που φιλοξενούνται μέσω της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασής στην εκεί συνυπάρχουσα βιοκοινότητα. Μια βιοκοινότητα, που προσιδιάζει εκείνης της έννοιας του δάσους. Οι κάτοικοι θα αντιδρούσαν, οι αρχές θα έπαιρναν μέτρα. Θλίψη και αναστάτωση θα κυρίευε την ευρύτερη κοινωνία.

Για την επικείμενη κοπή των ελαιόδέντρων χάριν της κατασκευής του αερολιμένα δεν συμβαίνει το ίδιο. Οι πολίτες δεν αντιδρούν, ενώ σύσσωμη η τοπική αυτοδιοίκηση εγκρίνει την αλλαγή χρήσης στην πάτρια γη, δηλαδή την άμεση οικολογική καταστροφή, τη μείωση της δασοκάλυψης, την υποβάθμιση του εδάφους, τη μείωση της παραγωγής οξυγόνου, αλλά και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της, όπως την απερίημωση, την αδυναμία συγκράτησης και διήθησης των ομβρίων, τον περιορισμό της βιοποικιλότητας και την αλλαγή του μικροκλίματος. Προκύπτει δηλαδή το παράδοξο, πως μια οικολογική καταστροφή, είναι ηθικά και κοινωνικά αποδεκτή όταν σχεδιάζεται και

οργανώνεται από τον άνθρωπο, ενώ προκαλεί οργή και θλίψη όταν προκληθεί από μια παράνομη πράξη (π.χ. τον εμπρηστή), ένα τυχαίο γεγονός (π.χ. το βραχυκύκλωμα στο δίκτυο της ΔΕΗ), ή ένα ακραίο καιρικό φαινόμενο (π.χ. τον καύσωνα).

Ελεύθερη οικονομία

Το σχεδιαζόμενο αεροδρόμιο στο Καστέλι είναι αδιαμφισβήτητη μια ευκαιρία για την προώθηση φιλοεπιχειρηματικών πολιτικών.

Μια ευκαιρία δηλαδή να δοθούν μεγάλες εργολαβίες και να τονωθεί—έστω βραχυπρόθεσμα—η επιχειρηματικότητα. Δομικά έργα, οδικά έργα, ιδιωτική διαχείριση πόρων και υπηρεσιών, συμβάσεις και αλλαγή των χρήσεων γης είναι μερικές μόνο από τις δράσεις που κάνουν την κατασκευή ενός αεροδρομίου, ένα σύνθετο έργο που αυξάνει την κίνηση του κεφαλαίου και τους οικονομικούς δείκτες, τονώνοντας έτσι την οικονομία τοπικά και εθνικά. Στην ελεύθερη

οικονομία θα ήταν όλα μια χαρά αν ο καπιταλισμός δεν έφτιαχνε με το δεξί χέρι αυτό που χάλασε με το αριστερό. Η απαλλοτρίωση της γης, η άδικη κατανομή του εδάφους, η απομάκρυνση από την αυτάρκεια (εδώ αγροτική καλλιέργεια) και η βία εναντίον του ιθαγενή πληθυσμού, είναι αναπόφευκτες συνέπειες του σχεδιαζόμενου έργου. Αυτές οι αρνητικές συνέπειες εντάσσονται στο καπιταλιστικό σύστημα. Όχι μόνο εντάσσονται. Αποτελούν

πρώτη ύλη για την παραγωγή. Η μετατροπή της δημόσιας γης σε ιδιωτική, η μετατροπή του παραγωγού σε καταναλωτή, η μετατροπή του εργαζομένου σε άνεργο, αυξάνουν την ζήτηση σε προϊόντα και υπηρεσίες και τροφοδοτούν την αγορά με νέα και φθηνά (λόγω της μεγάλης προσφοράς και της χαμηλής ζήτησης) εργατικά χέρια.

Η κοινωνική αδικία και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος δημιουργεί νέες ανάγκες διαχείρισης. Έτσι, κινητοποιείται η οικονομία προς νέες κατευθύνσεις, η τεχνολογική ανάπτυξη προς νέες ανακαλύψεις, η έρευνα προς νέες μελέτες, οι ΜΚΟ προς νέες χρηματοδοτήσεις και η «πράσινη» παραγωγή προς νέες σωτήριες λύσεις. Η κυκλική οικονομία και η τέταρτη βιομηχανική επανάσταση δεν θα είχαν νόημα αν δεν είχε προηγηθεί η περιβαλλοντική υποβάθμιση και η εξ' αυτής εκκολλημένη κοινωνική αδικία. Έτσι αναγεννιέται το κεφάλαιο. Με την ροή του σε έναν διαρκή κύκλο καταστροφής και δημιουργίας. Η ελεύθερη οικονομία κοιτάζει αδιάφορα όταν η τράπεζα σε χρεώνει ανεξέλεγκτα με θαλασσοδάνεια, για να αποκτήσεις αγοραστική δύναμη να καταναλώσεις προϊόντα και υπηρεσίες. Αποδομεί

Είναι παράδοξο πως μια οικολογική καταστροφή είναι ηθικά και κοινωνικά αποδεκτή όταν σχεδιάζεται και οργανώνεται από τον άνθρωπο, ενώ προκαλεί οργή και θλίψη όταν προκληθεί από μια παράνομη πράξη, ένα τυχαίο γεγονός ή ένα ακραίο καιρικό φαινόμενο

Επιπτώσεις στον αγροτικό και τουριστικό τομέα

«**Τ**ο μόνο κεφάλαιο που αυξάνει την αξία του όσο περνά ο χρόνος είναι τα προϊόντα της αγροτικής καλλιέργειας». Αυτό σημείωσε το 1812 ο Α. Χούμπολτ στο ημερολόγιό του κατά την επίσκεψή του στη Νότια Αμερική, γνωστή τότε ως Νέα Ισπανία.

Οι ιδιότητες του χώρου της Πεδιάδας, όπου και η επικείμενη κατασκευή του αεροδρομίου, η πιο εύφορη γη, οι πόροι καλύτερης ποιότητας, το νερό, η γειτνίαση με προστατευόμενες περιοχές, τα πλεονεκτήματα της αγροτικής παραγωγής, η εργασία, η ιστορία και ο πολιτισμός, δεν έχουν καμία σημασία για την επένδυση στην μεταφορική υποδομή. Η απουσία αυτών των κριτηρίων ενέχει ένα μεγάλο σφάλμα στη μελέτη των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων που περιορίζεται στους χρόνους και τους τουριστικούς δείκτες. Ενέχει όμως και μια βαθιά αντίφαση στο πως διακρίνουμε το χώρο μεταξύ «επενδυτικού» και «ζωτικού» που μακροπρόθεσμα επηρεάζει ακόμη και τη μελέτη επιπτώσεων. Ο «επενδυτικός» χώρος θα πάψει να

είναι επενδυτικός όταν δεν είναι πια ζωτικός. Και ο τουριστικός προορισμός θα εκλείψει αν ο τόπος μας αλλάξει φυσιογνωμία. Όταν η έλλειψη πόρων, η κοινωνική βία και η οικολογική αστάθεια περάσουν το κατώφλι της ζωτικής υποστήριξης μιας κοινωνίας, η επένδυση χάνει το αντικείμενό της. Οι διαχρονικές επιπτώσεις μπορεί να καταστήσουν το έργο ασύμφορο ακόμη και με οικονομικά κριτήρια. Διότι το έργο σχεδιάζεται με το σημερινό «τουριστικό πακέτο» της αμόλυπτης και πλούσιας σε εδάφη Κρήτης και υλοποιείται μειώνοντας και μολύνοντας τα εδάφη. Μετά την παράδοση του έργου το τουριστικό πακέτο δεν θα είναι το ίδιο, με ότι αυτό συνεπάγεται στις επιλογές των παραθεριστών και τα προγράμματα των τουριστικών κολοσσών.

Αυτός είναι ο λόγος που το εθνικό σύνταγμα διαρκώς σταθμίζει μεταξύ της κρατικής επιβολής (εδώ η κυβερνητική επιλογή) και των ατομικών δικαιωμάτων (η απόλαυση του περιβάλλοντος). Αυτός είναι ο λόγος που οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, η εξωκοινοβουλευτική νομοθέτηση και η ιδιωτική

ρύθμιση είναι περιορισμένη σε ένα ευνομούμενο κράτος. Στόχος είναι να υπάρχει κοινοβουλευτικός έλεγχος στις αποφάσεις της κυβέρνησης, προκειμένου να περιορίζεται η πολιτική συναλλαγή, ο καιροσκοπισμός, πράξεις ανακόλουθες προς το νομικό κεκτημένο και φωτογραφικές διατάξεις.

Ένα κράτος που νομοθετεί την ευκαιριακή ανάπτυξη δεν είναι ευνομούμενο. Στρατηγικές επενδύσεις, ιδιωτική πολεοδόμηση, τακτοποίηση αυθαιρέτων, ανήκουν σε ένα μακρύ κατάλογο νομοθετικών πρωτοβουλιών του Ελληνικού κράτους από το 2010 που προωθούν την ευκαιριακή ανάπτυξη.

Αυτό οδήγησε το 2018 τον Πρόεδρο του ΣτΕ σε παράκληση αφήνοντας αιχμές και για υποχώρηση του κράτους δικαίου και «την κλιμακούμενη επικυριαρχία του οικονομικού παράγοντος επί του θεσμικού». Η ευρεία χρήση των ΠΝΠ, των ΕΣΧΑΣΕ και των ΕΣΧΑΔΑ, η ιδιωτική πολεοδόμηση και η παραχώρηση δημόσιας γης στην ιδιωτική διαχείριση, μειώνει διαρκώς τα διαθέσιμα κοινόχρηστα αγαθά και τους πόρους για τους πολίτες.